

Svītrainais ērglis – jauna putnu suga Latvijā

MĀRIS JAUNZEMIS,
maris.jaunzemis@lu.lv

2022. gada marta beigās sociālajā tīklā Facebook parādījās daži intriģējoši ieraksti, ka ar raidītāju aprikots svītrainais ērglis *Aquila fasciata* no Francijas ir šķērsojis gandrīz visu Poliju un atrodas pie Kaļiņingradas apgabala robežas. Pēc dažām dienām poļu putnu vērotāji izplatīja karti ar ērgļa ceļojuma fragmentu pa Latviju un Lietuvu – no Rīgas apkārtnes līdz Nemunas deltas rajonam. Kaut arī nebija nekādu ziņu par precīzām atsevišķu kartē redzamo punktu koordinātēm, tomēr bija skaidrs, ka Latviju ir šķērsojis svītrainais ērglis. Lai gūtu pilnīgu pārliecību, ka Latvijas putnu sarakstu var papildināt ar šo sugu, vajadzēja iegūt konkrētākas ziņas no projekta autoriem. Pavasarī tika saņemta atbilde, ka svītrainais ērglis ir veiksmīgi atgriezies Francijā, tagad ir karstākais sezonas laiks un informācija ar visu putna klejojumu karti tiks izplatīta vēlāk.

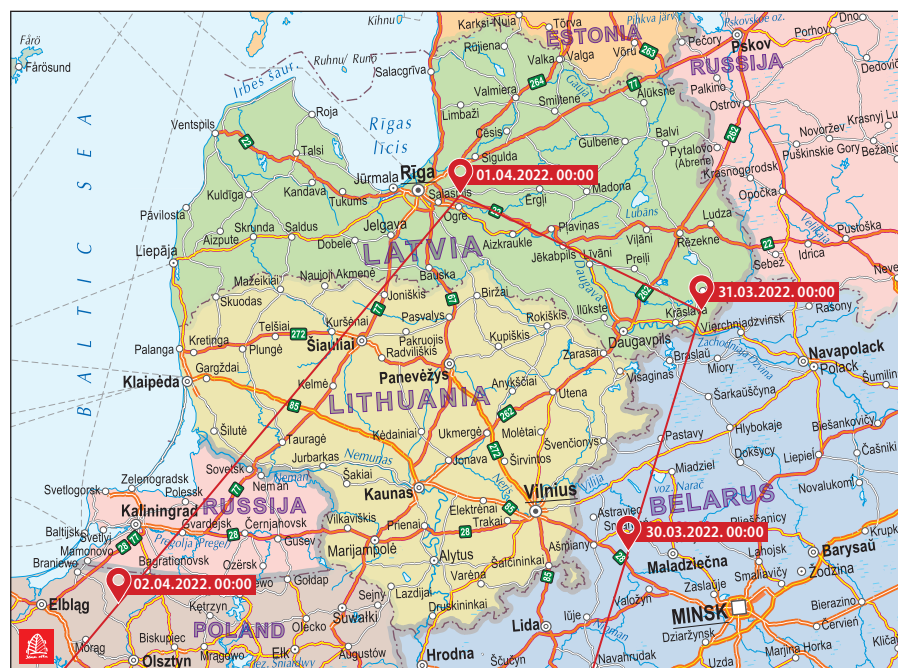
2022. gada beigās interneta vietnē, kas veltīta svītrainajam ērglim – www.aigledebonelli.fr – tika publicēta ziņa, ka ir atjaunota publiska pieeja kartei, kurā redzama Francijā ar raidītājiem aprikoto putnu pārvietošanās (Scher 2022). Kopumā šajā kartē var redzēt 69 ar raidītājiem aprikotu svītraino ērgļu pārvietošanās maršrūtus. Informācijas saturs tiek limitēts, publicējot tikai vienu uzturēšanās punktu dienā un nepublicējot putnu atrašanās vietas to pastāvīgās uzturēšanās rajonos. Pēc šīs kartes nolasāms, ka svītrainais ērglis “26” ir aprikots ar raidītāju 2019. gadā Provansas–Alpu–Azūra krasta (Provence–Alpes–Côte d’Azur) reģionā Francijā. Putns

2022. gadā veicis tālu klejojumu uz ziemeļaustrumiem, šķērsojot Polijas ziemeļu daļu, ielidojot Baltkrievijā un sasniedzot Latviju, pirms uzsāka ceļu atpakaļ uz Franciju.

Tā kā publiski pieejami ir tikai divi svītrainā ērgļa “26” atrašanās vietu punkti Latvijā, šobrīd pilnīgi precīza klejojumu trase mūsu valstī nav zināma. 30.03.2022. plkst. 00.00 reģistrēts punkts, kas atrodas Baltkrievijā, Smarhoņas rajonā. Savukārt nākamais punkts reģistrēts 31.03.2022. plkst. 00:00 jau Latvijā, Krāslavas novada Robežnieku pagastā pie Indricas upes. Spriežot pēc pulksteņa laika, šī ir bijusi putna nakšņošanas vieta. Tādējādi ar lielu varbūtību var pieņemt, ka svītrainais ērglis “26” Latvijā ir ielidojis jau 30. martā no Baltkrievijas. Ir neliela iespēja, ka putns ielidoja Latvijā, metot likumu caur Lietuvu vai Krieviju, bet to mēs, cerams,

uzzināsim nākotnē, saņemot precīzākas ziņas no Francijas. 01.04.2022. plkst. 00.00 ir reģistrēts otrs redzamais punkts Latvijā – pie Līģeru purva Ropažu novadā. Nākamais punkts, kas reģistrēts 02.04.2022. plkst. 00:00, jau atrodas Polijā uz dienvidiem no Kaļiņingradas apgabala robežas. Tātad svītrainais ērglis “26” ir uzturējies Latvijā no 2022. gada 30. marta līdz 1. aprīlim.

Svītrainais ērglis “26” ar saviem klejojumiem mūsu reģionā kļuva par jaunu sugu valstī ne tikai Latvijā, bet arī Lietuvā (Karalius *et al.* 2022) un Baltkrievijā (Вінчэўскі 2022). Poļu putnu ziņu portālā clanga.com atrodama informācija, ka arī Polijā šis pats putns ar savu ceļojumu 2022.gada pavasarī tiek uzskatīts par pirmo šīs sugas pārstāvi valstī. Somijā un Zviedrijā svītrainais ērglis nav konstatēts.

Svītrainā ērgļa “26” pārvietošanās trase Latvijā 30.03.–01.04.2022. pēc GPS datiem (www.aigledebonelli.fr).

Francijā svītrainā ērgļa aizsardzībai ir izstrādāts un ieviests nacionālais rīcības plāns (Burger *et al.* 2013). Suga tiek monitorēta gandrīz 50 gadus, tajā skaitā vairāk nekā 30 gadus tiek gredzenoti mazuļi. 2019. gadā Francijā bija 38 svītraino ērgļu pāri, no kuriem 35 ligzdojoši (Scher *et al.* 2020). Ar raidītājiem tika aprikoti 18 jaunie putni (Ponchon, Ravayrol 2020a). Raidītāju sniegtie dati parādīja, ka lielākā daļa jauno putnu devās uz Kro un Kamargas apkārtni, kā arī uz Francijas dienvidrietumiem un Kataloniju, bet divi ērgļi devās tālākos klejojumos, sasniedzot Maroku un Alžīriju dienvidrietumos, kā arī Beļģiju, Nīderlandi un Dāniju ziemeļaustrumos (Ponchon, Ravayrol 2020b). Nākamajā – 2020. gadā ligzdoja 29 pāri, kopumā radot 40 jaunus putnus, no kuriem 39 tika apgredzenoti un 13 aprikoti ar raidītājiem (Scher *et al.* 2021). Turpinot sekot raidītāju rādījumiem, varēja redzēt, ka 2019. gadā ar krāsaino gredzenu gredzenotais putns “3C” ne tikai sasniedza Dāniju, bet pat tur pavadīja visu ziemu – vairāk nekā astoņus mēnešus. Dānijas teritoriju 2020. gadā sasniedza vēl viens svītrainais ērglis, kurš bija gredzenots ar sarkanu plastmasas gredzenu ar numuru “26” (Ponchon, Ravayrol 2021) – tas pats putns, kurš 2022. gadā atlidoja līdz pat Latvijai.

Svītrainā ērgļa nominālā pasuga *fasciata* izplatīta Eiropas dienvidos, Āfrikā Magribas reģionā, Āzijā Tuvajos Austrumos, Indijas subkontinentā un Ķīnas dienvidaustrumos, savukārt pasuga *renschii* – Indonēzijā Mazajās Zunda salās (Ferguson-Lees *et al.* 2001).

Svītrainā ērgļa biotopu veido atklāta vide ar mozaikveida ainavu – krūmāji, zālieni, kas mijas ar vīnogulājiem un kaļķakmens kalnu nogāzēm līdz 700 m virs jūras līmeņa (Burger *et al.* 2013).

Kopumā Latvijā nu jau trīs putnu sugas pirmo reizi ir konstatētas, redzot ar raidītāju aprikotu putnu pārvietošanās maršrutus. Pirmais šāds gadījums bija 2010. gadā, kad

Foto: Kārlis Millers

Svītrainais ērglis *Aquila fasciata* Omānā – Al Qurm Park, Maskatā 20.11.2014.

14. un 15. maijā Latvijas austrumu daļu ziemeļu virzienā šķērsoja stepes piekūns *Falco cherrug*, kas pēc tam 17. maijā atkal pārlidoja Latviju atceļā no Igaunijas. Putnam Ungārijā bija uzlikts raidītājs stepes piekūna saglabāšanas programmas ietvaros. Otrajā gadījumā kā jauna putnu suga tika konstatēts karaliskais ērglis *Aquila heliaca* no Bulgārijas, kurš 2013. gadā no 27. līdz 29. maijam šķērsoja Latvijas dienvidaustrumus (Deņisovs 2013). Pirmās trīs reizes, kad karaliskais ērglis tika konstatēts Latvijā, bija ar raidītājiem aprikotu putnu reģistrācijas. Tāpat ar raidītāju palīdzību Latvijā ir konstatēti arī citu reto un aizsargājamo sugu iecelšanas gadījumi (mazā zoss *Anser erythropus*, stepes lija *Circus macrourus*, vidējais ērglis *Clanga clanga*, jūras ērglis *Haliaeetus albicilla*, mazais gulbis *Cygnus columbianus*).

Literatūra

- Burger J., Hiessler N., Ponchon C., Vincent-Martin N. (red.) 2013. Plan national d'actions en faveur de l'Aigle de Bonelli *Aquila fasciata* 2014–2023. Ministère de l'environnement et du développement durable et de l'énergie. https://www.ecologie.gouv.fr/sites/default/files/PNA_Aigle-de-Bonelli_2014-2023.pdf.
- Deņisovs I. 2013. Karaliskais ērglis – jauna putnu suga Latvijā. *Putni dabā* 2013/3: 11–12.
- Ferguson-Lees J., Christie D. A., Franklin K., Mead D., Burton P. 2001. Raptors of the World. Boston, New York: Houghton Mifflin Company.

- Karalius S., Karlonas M., Pakštytė E., Ružauskas M., Naudžius A. 2022. Sisteminis Lietuvos paukščių sąrašas. http://www.birdlife.lt/upload/user_uploads/Dokumentai/sisteminis_srasas/Sisteminis_2022-11-08_LOFK_.pdf
- Ponchon C., Ravayrol A. 2020a. Suivi télémétrique des juvéniles. Bonelli info 21: 4–5.
- Ponchon C., Ravayrol A. 2020b. Erratisme des jeunes aigles de Bonelli: les voyages exceptionnels de jeunes de 2019. CRBPO info. <http://crbpoinfo.blogspot.com/2020/04/erratisme-des-jeunes-aigles-de-bonelli.html>.
- Ponchon C., Ravayrol A. 2021. Des Bonellis chez les Vikings II. Bonelli info 22: 7.
- Scher O. 2022. Déplacements des juvéniles. <http://www.aigledebonelli.fr/?q=node/142>.
- Scher O., Ponchon C., Mure M. 2020. Bilans 2019 de la reproduction de l'Aigle de Bonelli en France. Bonelli info 21: 2–3.
- Scher O., Ponchon C., Mure M. 2021. Bilans 2020 de la reproduction de l'Aigle de Bonelli en France. Bonelli info 22: 2–3.
- Вінчэўскі Д. 2022. Арол-шуляк: адкладзеная сенсация пра залёт новага для Беларусі віда птушак. <https://birdwatch.by/news/17312>.

Summary

Bonelli's Eagle – a new bird species for Latvia /Māris Jaunzemis/

In the spring of 2022, a Bonelli's Eagle *Aquila fasciata*, which was equipped with a GPS transmitter in France in 2019, wandered far outside its native region, reaching Poland, Belarus, Latvia and Lithuania, thus becoming a new bird species in the respective countries. Based on the information provided by GPS transmitters, two other species, the Saker Falcon *Falco cherrug* and the Eastern Imperial Eagle *Aquila heliaca*, have also been previously identified as new bird species for Latvia.